

Naar de Ostmark

Frits te Lintelo

ADVERTENTIE

De Burgemeester van Enschede

maakt bekend, dat de gelegenheid bestaat

KINDEREN UIT ENSCHEDE

tusschen acht en veertien jaar, voor wie zulks in het belang van hun gezondheid wenselijk is, enige tijd uit te zenden naar de Rijksgouw Boven-Donau (Oostenrijk).

Ouders die voor hun kind (eren) hiervan gebruik willen maken, dienen zich vergezeld van hun kind(eren), te melden bij den Directeur van de Gemeentelijk Geneeskundige en Gezondheidsdienst ten Stadhulze, kamer 237, op 4, 5 en 6 Juli 1940, tussen 9 en 10.30 uur voormiddags.

Eind 1940. We waren nog niet zo lang bezet door de Duitsers. De propagandamachine werd ingezet. Oostenrijk was al sinds 1938 ingelijfd en heette sindsdien Ostmark.

De burgemeester van Enschede kreeg op 27 juni 1940 het bericht dat de gouwleider (een soort commissaris van een provincie) van Boven - Oostenrijk zesduizend Nederlandse kinderen - tussen de acht en veertien jaar - uitnodigde. Ze konden worden ondergebracht in kinderherstellingsoorden en bij welgestelde gezinnen voor herstel van gezondheid. In onze stad werden 41 kinderen aangemeld.

Blijkbaar was er over het gehele land te weinig deelname, want op 6 juli kwam er opnieuw een brief uit Den Haag: *Het is waar, er heerscht de laatste maanden in sommige gezinnen in ons land een zekere geest van verslagenheid en slapte. Telkens en opnieuw vallen offers*

aan den oorlog. Ouders en vooral moeders hebben neiging hun kroost onder zich te houden. Men bedenke echter dat het hier gaat om een GEZONDHEIDS-BELANG van de kinderen.

Een centrale Duitse instantie Kinderaktion Niederlande - Ostmark was inmiddels in het leven geroepen. Bij het ministerie werd men ongeduldig. Drie dagen na de laatste brief was het weer raak!

Door de Duitse autoriteiten wordt mij (secretaris - Generaal van Binnenlandse Zaken) medegedeeld dat zij onderstellen dat in sommige gemeenten niet loyaal wordt medegewerkt. Zelfs de schijn van niet voldoende medewerking moet vermeden worden.

De gemeente meldde dat zij twee keer een advertentie had geplaatst en dat de hoofden van scholen waren ingeschakeld. De gemeentelijke inspecteur van het lager onderwijs, de heer J.A. Sellenraad, schreef aan het onderwijzend personeel: *Hierbij deel ik U mede, dat de aangifte - termijn is verlengd naar 12 juli aanstaande. Met nadruk wijs ik U er op dat de uitzending thans geldt voor ALLE leerplichtige leerlingen die ONTSPANNING*

Q9

Lintelo, te, Beekstraat 10.

1 pr. gym schoenen	0 05	0 05	
1 pr. pantoffels	1 75	1 75	
1 gym broek	0 75	0 75	-7
1 gym trui	0 75	0 75	-7
1 ligzack	1 00	1 00	-18
1 interk. hand	5 46	5 41	
1 " " broek	5 60	5 54	
1 remspel	5 80	5 72	
1 b. om. stof	5 82	5 80	1 19
1 machina	5 50	5 58	
1 p. touwen	5 65	5 50	
1 toiletben	0 05	0 05	
		11 30	
		- 32	
		10 98	

Kosting

behoeven. Door die drempel te verlagen werd de actie toch nog een succes: Op 30 juli vertrokken 82 meisjes en 87 jongens uit Enschede.

De kosten

Alleen als men als zeer behoeftig kon worden aangemerkt, werden de kosten door de Duitse instantie vergoed. De maximum bijdrage per kind was f 15,-. Slechts 24 kinderen hebben hier geen gebruik van hoeven te maken.

Aan kleding, schoeisel en toiletartikelen werd f 3.335,24 besteed en voor rekening van Armenzorg kwam 634,80 Ten laste van de kinderuitzending f 1.700,44 Ook toen al werd er getwist over wie wat betalen moest. In eerste instantie had men op een deelname van maar 50 kinderen gerekend!

Het vertrek

Dagblad Tubantia schreef op dertig juli 1940 over het vertrek naar het voor ons onbekende land: *Vijf en twintig uren zullen ze tussen de wielen*

zitten doch daarna wacht hun een prettige vakantie in het prachtige Salzkammergut. Op verschillende plaatsen in de stad zag men in het middaguur de kleine vacantiegangsters lopen en zij waren dadelijk te herkennen aan de volgepropte rugzakken, die zij bij zich droegen. Vader en moeder broertjes en zusjes allen gingen mee naar het station om de vertrekkenden uitgeleide te doen. Onder leiding van Dr. Koopal van de GGGD werd het vertrek van de kinderen geregeld. Achttien minuten over twee wees de klok toen de trein zich in beweging zette. De lange reis was begonnen ...

Mijn herinneringen

Als achtjarig knaapje zat ik in 1940 op de Mariaschool aan de Mekkelholtsweg in de klas van meneer Roelofs. Hij vertelde ons op 11 juli ongeveer dat ieder van ons die gratis met vakantie naar Oostenrijk wilde zich diezelfde middag nog moest opgeven. Anders ging het feest niet door! Ik had er wel zin in en kwam om twaalf uur met dat verhaal thuis. Moeder zag het eerst nog niet zo zitten, maar vader vond het wel best. Omdat ik graag wilde en het toch niets kostte, mocht ik me wel opgeven. Zo gezegd zo gedaan. Er volgde een medische keuring door de directeur van de GGGD, de heer A.A. Koopal. Daar kregen we te horen dat ik wel mee mocht. Ik ben toen terecht gekomen in een gehucht vlak bij Salzburg bij een caféhoudster Maria Stöckl. Ze verwende me met lekkere knapperige broodjes met marmelade. In het dichtbijgelegen dorp Polling mocht ik ook nog een tijdje het Duitse onderwijs volgen. Bijna zeven weken zijn we weggeweest en, voorzover ik het me kan herinneren, heb ik toch geen heimwee gekend, ondanks dat ik nog zeer jong was.

Achteraf gezien kan ik me dat nu wel enigszins voorstellen. Als klein kind liep ik altijd al van huis weg. Wij woonden aan de Lage Bothofstraat, maar ik was vaak te vinden bij de portier van Van Heek of bij de Hema in de binnenstad. Steeds moest er naar mij gezocht worden. Als het weer eens uit de hand gelopen was, werd ik maar vastgebonden met een lang touw aan de schommelpaal...

Bronnen:

Gemeentearchief Enschede

Dagblad Tubantia, 30 juli 1940

Eigen herinneringen